

Maciej Krajewski
Uniwersytet Gdański

Debata i warsztaty „Fake news”

„Fake news” to otwarta debata połączona z warsztatami, będąca częścią ogólnopolskiego projektu spotkań ekspertów i praktyków ze studentami dziennikarstwa na polskich uniwersytetach. Głównym założeniem projektu jest przybliżenie studentom problemu dezinformacji, fałszywej informacji oraz niedostatecznej weryfikacji źródeł. Samo spotkanie „Fake news” odbyło się 11 kwietnia 2017 roku na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Organizatorami byli „Polityka Insight” oraz miesięcznik Press, we współpracy z Wydziałem Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego oraz firmą Facebook.

Zarówno debatę, jak i warsztaty prowadził Łukasz Lipiński (dyrektor ds. analiz w „Polityka Insight”). W spotkaniu wzięli także udział dr hab. Jan Kreft (Uniwersytet Jagielloński), który był również inicjatorem tego przedsięwzięcia, Wioletta Kakowska-Mehring (Trójmiasto.pl), Łukasz Warzecha („Do rzeczy”, Polskie Radio 24) oraz Jakub Turowski (Head of Public Policy w polskim i bałtyckim oddziale Facebooka). Spotkanie rozpoczęło się od poruszenia głównych zagadnień w kwestiach „fake news”, które to poprzedzało faktyczną debatę. Jako pierwszy głos zabrał dr hab. Jan Kreft, wprowadzając zgromadzonych w temat fałszywych informacji, a także zwracając uwagę na ciekawy zbieg okoliczności co do daty 11.04 – Dnia bez Facebooka. Przytoczył również stwierdzenie, że w dzisiejszym świecie jest coraz mniej autorytetów, wielokrotnie powtarzane w dalszej części spotkania. Następnie wypowiedziała się redaktor Kakowska-Mehring, poruszając temat identyfikacji i powstrzymywania fałszywych wiadomości w mediach. Łukasz Warzecha z kolei skupiał się na szczegółowych poglądach odnośnie do nieprawdziwych informacji i ich definicji. Pod koniec wypowiedzi została także poruszona kwestia zinstytucjonalizowanej walki z fałszywymi wiadomościami oraz wiążącym się z nią zagrożeniem wolności słowa.

Po tych wystąpieniach głos zabrał Łukasz Lipiński. W prezentacji multimedialnej przedstawił aparat pojęciowy, właściwy dla tematyki fake news oraz wskazał typologię i sposoby klasyfikowania nieprawdziwych informacji. Ilustracją tych zagadnień były także statystyki dotyczące fałszywych informacji w mediach. Pod koniec prezentacji zostały zaproponowane również sposoby walki z nieprawdziwymi wiadomościami (m.in. wywieranie presji przez środowisko dziennikarzy czy umniejszenie opłacalności fake news).

W wystąpieniach wstępnych udzielił się jeszcze Jakub Turowski, zwracając uwagę na fakt, że propaganda i dezinformacja nie są nowymi zjawiskami w życiu społecznym, jedynie ich skala staje się nowa. Odniósł się również do ostatnich wydarzeń wokół serwisu Facebook, przytaczając pomysły na nowe sposoby walki z naruszeniami prywatności. Ponownie też zostały przywołane stwierdzenia o zanikających autorytetach oraz o niebezpieczeństwie, jakim jest udział polityków w walce z fałszem w mediach.

Faktyczną debatę otworzyły słowa dr. hab. Krefta o pojawiającym się postmodernistycznym podejściu do prawdy – staje się ona dyskursywna. Z kolei jako główny sposób walki z nieprawdziwymi informacjami zwracał on uwagę na samodoskonalenie się zarówno dziennikarzy, jak i odbiorców. Następnie redaktor Warzecha poruszył kwestię wojen ideologicznych oraz podziałów jako sprzyjających powstawaniu fałszu w mediach. Redaktor Kakowska-Mehring natomiast, zgadzając się z przedmówcą, uznawała także samych dziennikarzy za współodpowiedzialnych za rozprzestrzenianie się fałszu w mediach. W opozycji do tych twierdzeń wystąpił Jakub Turowski, przytaczając sytuację amerykańską, gdzie dziennikarze, pomimo podziałów ideologicznych, byli w stanie utworzyć ogólną organizację, zajmującą się weryfikacją wiadomości.

Słowa „nie warto być dziennikarzem”, wypowiedziane następnie przez dr. hab. Jana Krefta oraz redaktorów Warzechę i Kakowską-Mehring, wywołały poruszenie wśród zebranych na sali studentów dziennikarstwa. W pytaniach do panelu pojawiły się wyrazy zdziwienia, w szczególności pod adresem dwójki aktywnych zawodowo dziennikarzy, a także przejawy wątpliwości co do sensu istnienia studiów dziennikarskich. Burzliwą i pesymistyczną dyskusję zakończył Łukasz Lipiński, wyrażając swoje pozytywne odczucia względem zawodu dziennikarza oraz zapewniając, że prawda istnieje, tylko nieprawdziwe wiadomości w mediach jej szkodzą.

W ramach spotkania odbyły się także warsztaty, w przeciwieństwie do otwartej debaty przygotowane wyłącznie dla studentów dziennikarstwa. W ramach tego spotkania zebrani na sali pracowali w kilkusobowych grupach, mając za zadanie znalezienie wśród 10 informacji dwóch prawdziwych (reszta była np. tzw. clickbaitami, nieprawdziwymi wiadomościami bądź informacjami stronicznymi, zawierającymi bardziej opinie i teorie twórców niż fakty) oraz spisanie rekomendacji co do walki z fake newsami. Pomimo dość krótkiego czasu pracy wszystkie grupy dobrze wytypowały prawdziwe informacje oraz przygotowały obszerne listy proponowanych sposobów przeciwstawiania się fałszowi w mediach.

Spotkania o tej tematyce są inicjatywą godną upowszechnienia – pomimo dużej ilości fałszywych informacji w mediach kwestia ta jest dość rzadko poruszana, zwłaszcza w obecności studentów. Opisane debata i warsztaty pozwoliły zebranim na skonfrontowanie znanych zagadnień teoretycznych z poglądami praktyków, tym samym skłaniając do refleksji nad stanem współczesnego dziennikarstwa oraz sposobami, jak go poprawić.